

Täysistunto

Torstai 9.2.2017 klo 15.59—20.24

3.2. Suullinen kysymys kaksoiskansalaisuudesta Puolustusvoimissa (Touko Aalto vihr)

Suullinen kysymys SKT 3/2017 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Maria Lohela: Seuraava kysymys, edustaja Aalto.

Keskustelu

16.14 Touko Aalto vihr: Arvoisa rouva puhemies! Olemme saaneet seurata mediasta erikoista näytelmää. Yleisradio uutisoi, että Puolustusvoimat on laittanut Venäjän kaksoiskansalaiset erityistarkkailuun. Puolustusministeri Niinistö on syyttänyt Yleisradiota valeuutisesta ja kiistänyt kaikki väitteet ministeriönsä sisäisistä ohjeistuksista kaksoiskansalaisiin nähden. Riippumatta siitä, mitä mieltä kaksoiskansalaiskysymyksestä on, Suomessa ei voi ohittaa eduskuntaa ja voimassa olevaa lainsäädäntöä epävirallisten ohjeistusten kautta. Kysynkin puolustusministeri Niinistöltä: Onko teidän ministeriössänne noudatettu Suomen voimassa olevaa lainsäädäntöä vai onko lainvastaisia epävirallisia ohjeistuksia annettu? Jos epävirallisia ohjeistuksia on käytetty, mistä ne ovat peräisin ja miten hallitus aikoo asiaan reagoida kaikkien ministeriöiden osalta?

16.15 Puolustusministeri Jussi Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Puolustusvoimissa ei ole mitään virallista tai epävirallista ohjeistusta, norminantoa, linjanvetoa koskien kaksoiskansalaisia varusmiehinä tai sotilasviroissa. Tämä on yksiselitteinen asia.

Eri asia on, että on löytynyt esimerkiksi tämä Kainuun Prikaatin tapaus, jossa infotilaisuudessa varusmieskouluttaja antoi väärää tietoa kaksoiskansalaisuuden sopivuudesta minilennokkikoulutukseen, mutta tämä virhe on saman tien korjattu. Toinen tapaus löytyi, kun tätä alettiin tarkemmin selvittämään, ja tämä on esituskinnassa, mutta sekin koskee hyvin rajattua varusmiesjoukkoa. Puolustusvoimat valvoo lakia, ja puolustusministeriön tehtävä on varmistaa, että lain mukaan myös toimitaan.

Puhemies Maria Lohela: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä tästä aiheesta, ilmoittautumaan.

16.16 Touko Aalto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelu yleisestikin kansallisuuslaista tai virkamieslainsäädännöstä on yksi asia. Nyt kysymys on siis vakavammasta asiasta: Suomen voimassa olevan lainsäädännön noudattamisesta. Te, arvoisa puolustusministeri, olette reagoinut asiaan kieltämällä ensin kaiken ja moittimalla Yleisradion journalismia. Samalla käy ilmi yhä useampia viitteitä siitä, että joitain ohjeistuksia

Pöytäkirjan asiakohta PTK 4/2017 vp

on annettu ja jopa pantu täytäntöön. Kuten totesitte, Puolustusvoimat on kertonut esimerkiksi löytäneensä kaksi tapausta, joissa kaksoiskansallisuuden omaavia varusmiehiä olisi kohdeltu eri tavalla kuin muita. Toivon, että otatte kantaa tähän Yleisradion uutiseen vielä kerran ja kerrotte sen, miten hallitus aikoo taata sen, että kaikkien ministeriöiden kaikilla tasoilla ihmisiä kohdellaan tasavertaisesti heidän taustastaan riippumatta.

16.17 Puolustusministeri Jussi Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Lähtökohta nyky-lainsäädännön mukaan on tietenkin se, että kaksoiskansalaisia tai monikansalaisia, niin kuin laissa sanotaan, kohdellaan yhtä lailla kuin muitakin Suomen kansalaisia. Eri asia on se, että kansallisen turvallisuuden takia joudumme tarkastelemaan lainsäädäntöön erinäisiä muutoksia ja edustamallani hallinnonalalla, puolustushallinnon alalla, on tarkoitus tarkastella lakia Puolustusvoimista ja lakia Maanpuolustuskorkeakoulusta. Tavoitteena on, että jatkossa ei olisi enää sellaisia lojaliteettiristiriitoja tai vaikuttamisyhtymisiä, mitä tällä hetkellä voi syntyä, kun esimerkiksi kaksoiskansalainen on sotilasvirassa, jolloin jonkun toisen valtion viranomaiset voivat suorastaan pitää tätä henkilöä maanpetturina. Kysymys on myös henkilön omasta edusta. Emme halua saattaa häntä tällaiseen tilanteeseen.

16.18 Erkki Tuomioja sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaksoiskansalaisuus on laaja kokonaisuus, ja samanlaista käytäntöä on melkein puolessa maailman maista, ja sen vuoksi näitä kaikkia kaksoiskansalaisuuteen liittyviä kysymyksiä on syytä tarkastella kokonaisuutena. On hyvin ymmärrettävää, että turvallisuus on yksi näkökohta siinä, mutta ihmettelen sitä — ja tämä nyt kohdistuu pääministerille — eikö hallituksen pitäisi katsoa kokonaisuutena kaksoiskansalaisuuteen liittyviä kysymyksiä eikä lähteä liikkeelle siitä, että yksittäiset ministerit ja ministeriöt omalla alallaan tekevät jotain valmistelua.

16.19 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Näin juuri teemme. Eli hallitusohjelmassa on kirjaus, jonka mukaan tarkastelemme tätä kokonaisuutta. Sitä kokonaisuutta tarkastellaan nyt virkamieslain muutoksilla ja siihen liittyvillä turvallisuusselvityslain muutoksilla, ja näistä tulee hallituksen esitys loppukeväästä. Kansalaisuuslakia ei ole tarkoitus muuttaa. Siitä on hallitus tehnyt päätöksen.

Sitten puolustushallinnolla ja sisäministeriöllä on tämän lisäksi omat selvityksensä menossa näihin heidän turvallisuuskriittisiin tehtäviinsä liittyen. Puolustusministeriön osalta tämä selvitys saadaan toukokuussa valmiiksi ja sisäministeriön osalta — koskee lähinnä Rajavartiolaitosta — elokuussa, ja sen jälkeen tehdään niitä koskevia päätöksiä.

Mutta tätä koko kokonaisuutta on katsottu koko ajan yhtenäisenä. Viimeksi tänä päivänä on asiasta palaverattu.

16.20 Sampo Terho ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on tietenkin tärkeä keskustelunaihe, joka on itse asiassa jo useamman vaalikauden, ainakin taustoissa varmasti, muhinut.

Kysymys alkoi tästä uutisoinnista, eli on minunkin myönnettävä, että meillä Yleisradion uutisointi aiheesta on ollut siinä mielessä sekavaa, että en ole vielä tähän mennessä oikein ymmärtänyt, mitkä ovat nämä vahvistetut lähteet ja mitkä ovat tarkkaan ottaen ne esitetyt väitteet, mistä pidetään kiinni.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 4/2017 vp

Minua kiinnostaa enemmän kuitenkin tämä itse sisältöasia, koska asiahan on tosiaankin tärkeä. Minkälaisia riskejä puolustusministeri tai puolustushallinto näkevät tässä kaksoiskansalaisuudessa, vai onko niitä? Meillä on kuitenkin tähän muutosta tulossa myös aivan virallisia teitä, täysin tästä uutisoinnista riippumatta, joka nyt sitten on lähtenyt samaan aikaan liikkeelle. Onko näiden riskien huoli yleinen turvallisuusviranomaisten parissa, ja onko niitä mahdollisesti mietitty pitkään, ja mitä ne todella olisivat?

16.21 Puolustusministeri Jussi Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Riskejä on toki tunnustettu jo siitä lähtien, kun tätä kansalaisuuslainsäädäntöä muutettiin vuonna 2003. Jo silloin sisäministeriö ja myös puolustusministeriö olivat kovin skeptisiä tämän lainsäädännön suhteen, koska kaksoiskansalaisuuskäytäntö synnyttää etenkin sotilasviroissa väistämättä mahdollisia lojaliteettiristiriitoja ja myös mahdollisia vaikuttamisyrityksiä niin tähän henkilöön itseensä kuin hänen perheeseensä liittyen.

16.21 Markus Mustajärvi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olipa kyse poliisista, Puolustusvoimista, Rajavartiolaitoksesta tai vaikka ulkoministeriöstä, niin siihen on olemassa kohtuullisen hyvin toimiva työkalu, turvallisuus selvitys — on eriaisteisia turvallisuus selvityksiä, joiden yhteydessä henkilön sopivuutta ja mahdollisia riskejä arvioidaan rekrytointitilanteessa.

Mutta kun pääministerikin viittasi tähän lainvalmisteluun, niin onko tässä lainvalmistelun lähtökohtana nyt sitten kategorinen ryhmä, kansalaisuus, vaiko nimenomaan tiettyyn yksilöön liittyvät ominaisuudet, kyvyt ja mahdolliset riskit, joita arvioida? Ja ei kai voi olla niin, että jos henkilö on kaksoiskansalainen ja hän luopuu toisesta kansalaisuudesta, niin hänestä tulee sillä hetkellä täysin luotettava ja lojaali?

16.22 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin voin vakuuttaa sen, että kaikessa ohjeistuksessa, kaikissa päätöksissä noudatetaan perus- ja ihmisoikeuksia ja nykyistä lainsäädäntöä. Kaikella tällä, mitä olemme tekemässä, emme halua missään tapauksessa syyllistää kaksoiskansalaisia. Kaksoiskansalaiset ovat tervetulleita edelleenkin Suomeen, ja me toivomme, että kaksoiskansalaisuuksia haetaan edelleenkin Suomessa. Tämä keskustelu pitää nyt erottaa tästä.

Tietyissä tehtävissä henkilön itsensä kannalta voi syntyä ikäviä ristiriitatilanteita, ja nämä turvallisuus selvitykset ovat nyt se tapa, millä sitten niihin ikäviin tilanteisiin pyritään hakemaan selvyyttä ja uusia lääkkeitä lainsäädännön keinoin.

16.23 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Näissä turvallisuus selvityksissä se lainsäädännön valmistelu kuuluu oikeusministeriön vastuulle, ja tässä on nimenomaan tarkoituksena hakea nykyistä selkeämmät toimivaltuudet turvallisuusviranomaisille ottaa arvioinnissaan huomioon turvallisuus selvityksen kohteena olevan henkilön ulkomaan sidonnaisuudet. Ja sitten myös pyrittäisiin parantamaan viranomaisten mahdollisuutta toimittaa nimittävälle viranomaiselle tai muulle henkilölle, tehtävään valitsevalle, havainnot, jotka voivat sitten vaikuttaa tämän henkilön luotettavuuden arviointiin.

16.24 Alexander Stubb kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä keskustelu kaksoiskansalaisuudesta viime päivien aikana on oikeastaan ollut aika hämmäntä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 4/2017 vp

vä, eikä vähiten niille noin 100 000 kaksoiskansalaiselle, jotka meillä Suomessa on. Noin puolella maailman 200 maasta on kaksoiskansalaisuus, ja meidän Suomessa otimme tämän toimintatavan meidän lainsäädäntöömme vuonna 2003. Myönnän suoraan olevani vähän jäävi tässä kysymyksessä, koska minulla on kotona kaksi vielä alaikäistä kaksoiskansalaista. Heillä on Britannian kansalaisuus ja Suomen kansalaisuus. Kun olen kotona yrittänyt selittää sitä, että myös tällä tavalla voi Suomessa asua, elää ja toimia eikä voi olla minkään näköisiä rajoitteita, se on ymmärretty, mutta voisiko hallitus tässä tilanteessa vahvistaa nyt kaikille Suomen kaksoiskansalaisille, että heitä ei missään muodossa tulla tässä maassa syrjimään, olipa sitten kyse viroista ulkoasiainministeriössä tai muissa ministeriöissä? Tämä on osa tämän päivän kansainvälisyyttä, jossa Suomen pitää myös olla osallisena. [Eva Biaudet: Kiitos!]

16.25 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Stubb nosti erittäin tärkeän näkökulman, ja tätä nimenomaan olen halunnut korostaa koko ajan, että tästä ei ole kyse, emme halua missään tapauksessa syyllistää kaksoiskansalaisia. Nämä keskustelut, mitä käydään, eivät liity kaksoiskansalaisuuteen vaan tiettyihin turvakriittisten tehtävien turvaselvitysten tekemiseen, ja näitä tilanteita, käytännön tilanteita, on ollut, joista me olemme saaneet palautetta, jo useammankin kauden ajan, ja tähän pitää löytää selvyys. Mutta voin vakuuttaa, että jokainen kaksoiskansalainen voi Suomessa jatkaa elämistä ja luottaa siihen, että me kunnioitamme perusoikeuksia, ihmisoikeuksia ja kaikki päätökset tehdään siltä pohjalta, ei niin, että kategorisoimme kaksoiskansalaiset johonkin toiseen luokkaan. Vakuutan, että vastaukseni on myönteinen.

16.26 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on selvästi ollut paikallaan, ja haluan kiittää pääministeri Sipilää tässä selkeästä vastauksesta edustaja Stubbin hienoon kysymykseen. Itselläni on kotona kaksi kaksoiskansalaista, he ovat Ruotsin ja Suomen kansalaisia, ja olen saanut yhteydenottoja eri ihmisiltä, jotka ovat huolissaan siitä, koetaanko heidät jotenkin vähemmän arvokkaina Suomen kansalaisina. Meillä on esimerkiksi venäjänkielisen vähemmistön osalta Venäjän ja Suomen kaksoiskansalaisia [Hälinää — Puhemies koputtaa] yli 20 000 ihmistä, ja monet heistä ovat asuneet Suomessa hyvin pitkään ja tehneet paljon töitä tämän maan eteen. Sitten toiseksi eniten näitä kaksoiskansalaisia on Ruotsin suhteen. Erityisesti EU-maiden kesken tämä vastavuoroinen tunnustaminen on yleinen periaate, joten on tärkeätä, että nyt Suomen hallitukselta tulee selkeä viesti, että nämä ihmiset ovat arvokkaita ja tasavertaisia Suomen kansalaisia.

Lopuksi pääministerille sanonkin, että eikö ole niin, että nyt kysymys on sen arvioinnista, miten eri yksittäisissä tilanteissa turvallisuusselvityksillä ja muilla tavoin arvioidaan tiettyjen virkojen hoitaminen [Puhemies koputtaa] eikä yleisesti kaksoiskansalaisuuteen liittyvistä kysymyksistä.

16.27 Pääministeri Juha Sipilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Juuri tästä on kysymys. Haluamme välttää sellaiset yksilöiden tilanteet, joissa voisi tulla tällainen lojaliteetti- ja eturistiriita, ja näitä tilanteita varten nyt lainsäädäntöä lähinnä tämän turvallisuusselvityslain ja virkamieslain muutoksin pyritään tekemään. Sitten tehdään erikseen tosiaan selvitys puolustushallinnossa ja sisäministeriössä lähinnä Rajavartioston erityisvaatimuksista, ja sikäli kuin sieltä nousee muutostarpeita, niin sitten niistä tehdään erikseen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 4/2017 vp

päätöksiä. Toinen valmistuu toukokuussa eli tämä Puolustusvoimien selvitys, ja elokuussa valmistuu sitten tämä Rajavartiolaitosta koskeva selvitys.

Kysymyksen käsittely päättyi.